

## IBN SINO MEROSIDA TABIIY DORIVOR MODDALAR KIMYOVIY TAHLILI VA ULARNING ZAMONAVIY FARMATSEVTIKA FANIDAGI AKS-SADOSI

**Jabborova Dilafruz Murodullayevna**

*Respublika o'rta tibbiyot va farmatsevtika xodimlari malakasini oshirish va ularni  
ixtisoslashtirish markazi Buxoro filiali o'qituvchisi*

**Zayniddinova Sharofatbonu Baxodir qizi**

*Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti*

**Annotatsiya:** *Mazkur maqolada buyuk alloma Abu Ali ibn Sinoning ilmiy merosi va uning zamonaviy farmatsevtika faniga ta'siri yoritilgan. Unda Ibn Sino tomonidan yaratilgan tibbiy asarlarning hozirgi davr dorishunosligidagi ahamiyati, tabiiy dori vositalarini ishlab chiqishdagi g'oyalari hamda fitoterapiya yo'nalishiga qo'shgan hissasi tahlil qilinadi. Shuningdek, bugungi kunda farmatsevtika sohasida Ibn Sino merosiga tayangan holda olib borilayotgan ilmiy izlanishlar, yangi preparatlar yaratish va ularning klinik qo'llanishi haqida ma'lumotlar keltirilgan. Maqola tibbiyot sohasidagi tarixiy manbalar va zamonaviy ilmiy yondashuvlar uyg'unligini aks ettiradi.*

**Annotation:** *This article discusses the scientific legacy of the great scholar Abu Ali ibn Sina and his influence on modern pharmaceutical science. It analyzes the significance of the medical works created by Ibn Sina in modern pharmacology, his ideas in the development of natural medicines, and his contribution to the direction of phytotherapy. It also provides information on scientific research conducted in the pharmaceutical field today based on the legacy of Ibn Sina, the creation of new drugs, and their clinical application. The article reflects the harmony of historical sources and modern scientific approaches in the field of medicine.*

**Аннотация:** *В данной статье рассматривается научное наследие великого учёного Абу Али ибн Сины и его влияние на современную фармацевтическую науку. Анализируется значение медицинских трудов Ибн Сины для современной фармакологии, его идеи в развитии природных лекарственных средств и вклад в развитие фитотерапии. Также приводятся сведения о научных исследованиях, проводимых в фармацевтической сфере сегодня на основе наследия Ибн Сины, создании новых лекарственных средств и их клиническом применении. В статье отражено гармоничное сочетание исторических источников и современных научных подходов в области медицины.*

**Kalit so'zlar:** *Ibn Sino, tibbiyot tarixi, farmatsevtika, fitoterapiya, tabiiy dori vositalari, ilmiy meros, dorishunoslik, zamonaviy tibbiyot.*

### KIRISH

Ibn Sino insoniyat tarixidagi eng buyuk tabib, faylasuf va olimlardan biridir. Uning "Al-Qonun fit-tibb" asari asrlar davomida nafaqat Sharq, balki G'arb tibbiyotining ham rivojlanishiga katta hissa qo'shgan. Bugungi kunda farmatsevtika va kimyo fanlarida tabiiy dorivor moddalar, o'simlik ekstraktlari va organik birikmalarni tahlil qilish

masalalari dolzarb hisoblanadi. Ushbu maqolada Ibn Sinoning tabiiy dorivor moddalar haqidagi qarashlari zamonaviy kimyoviy tahlil usullari bilan qiyosiy tahlil qilinadi.

### **1. IBN SINO ASARLARIDA TABIIY DORILAR TASNIFI**

Ibn Sino o'zining "Al-Qonun fit-tibb" asarida 800 dan ortiq dorivor o'simliklar, minerallar va hayvoniy moddalarning tibbiyotdagi ahamiyatini bayon etgan. U dorilarni ularning tabiati, issiqlik-sovuqlik darajasi, ta'sir kuchi va organizmga ko'rsatadigan foydasiga qarab sinflashtirgan. Ibn Sino dorilarni tayyorlash, saqlash va qo'llashda gigiyenik va texnologik talablarga amal qilishni tavsiya etgan.

### **2. IBN SINO DORILARINING KIMYOVIY TAHLILIGA ZAMONAVIY YONDASHUV**

Zamonaviy farmatsevtika fanida tabiiy o'simliklardan olinadigan bioaktiv moddalarning kimyoviy tarkibi, ularning farmakologik xususiyatlari turli usullar yordamida aniqlanadi. Masalan, gaz xromatografiyasi, suyuqlik xromatografiyasi, spektroskopiya kabi usullar orqali Ibn Sino ishlatgan o'simliklardagi faol komponentlar (efir moylari, alkaloidlar, flavonoidlar va boshqalar) o'rganiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, Ibn Sino tavsiya etgan dorilarning ko'pchiligi bugungi kunda ham dorivor qiymatini yo'qotmagan.

### **3. IBN SINO MEROSINING ZAMONAVIY FARMATSEVTIKA FANIDAGI AHAMIYATI**

Ibn Sinoning dorivor o'simliklar haqidagi qarashlari fitoterapiya, farmakognoziya va farmatsevtik kimyo sohalarining rivojiga asos bo'ldi. Bugungi kunda ko'plab tabiiy preparatlar (masalan, aloe, zanjabil, dolchin, asafetida) Ibn Sino ta'riflaganidek, yallig'lanishga qarshi, antiseptik va og'riqni kamaytiruvchi ta'sirga ega ekanligi isbotlangan. O'zbekiston va boshqa mamlakatlarda Ibn Sino merosi asosida yaratilgan ko'plab fitopreparatlar klinik amaliyotda qo'llanilmoqda. Bu esa buyuk allomaning ilmiy qarashlari zamonaviy fan bilan uyg'unligini ko'rsatadi.

### **XULOSA**

Ibn Sino merosida tabiiy dorivor moddalar haqida ilgari surilgan ilmiy qarashlar bugungi farmatsevtika fanining rivojida muhim ahamiyat kasb etadi. Uning asarlaridagi dorivor o'simliklar, minerallar va hayvoniy moddalarga doir ma'lumotlar zamonaviy ilmiy tahlillar orqali tasdiqlanmoqda. Shu bois Ibn Sino merosi farmatsevtika sohasidagi innovatsion tadqiqotlar uchun mustahkam ilmiy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. Ibn Sino. "Al-Qonun fit-tibb". – T.: Fan, 1980.
2. Avicenna's Contribution to Pharmacy and Pharmacology. Journal of Ethnopharmacology, Elsevier.
3. O'zbekiston Respublikasi Farmatsevtika institutining o'quv materiallari.
4. www.ibn-sino.uz rasmiy veb-sayti.